

Docentenhandleiding

Van Gogh Museum
Groep 7- 8

Inhoudsopgave

Vorbereidende les

Afsluitende les

Achtergrondinformatie voor de leerkracht: Vincent van Gogh (1853-1890)

Aanvullend materiaal bij deze lessen staat op de website:

Introductiefilmpje

Werkbladen

Vorbereidende les groep 7-8

Brief aan Vincent

Doel van de les

In deze les maken de leerlingen kennis met Vincent van Gogh en het Van Gogh Museum. U bespreekt met hen wat ze zelf al weten over deze wereldberoemde kunstenaar. In een filmpje krijgen ze vervolgens te zien wat ze kunnen verwachten van een bezoek aan het Van Gogh Museum in Amsterdam. Daarnaast wordt stilgestaan bij één van de belangrijkste informatiebronnen over Vincent van Gogh, zijn brieven, en bij één van zijn beroemdste schilderijen: *De slaapkamer*. De les eindigt met een korte creatieve opdracht.

Tijdsduur

60 minuten

Mocht u in verband met de beschikbare tijd niet toekomen aan een volledige voorbereidende les, dan verzoeken we u in elk geval wél het introductiefilmpje aan uw leerlingen te tonen. De les is verder dusdanig opgezet, dat het vrij eenvoudig is om onderdelen achterwege te laten of uit te breiden.

Lesindeling

15 minuten Inleiding, bekijken en bespreken introductiefilmpje (3 x ca. 5 min.)
5 minuten Voorleestekst *Schrijven is tekenen met woorden*
10 minuten Opdracht *Vincent's slaapkamer*
25 minuten Opdracht *Mijn eigen slaapkamer*
5 minuten Afronding

Materiaal

- Eventueel: afbeeldingen van het werk van Vincent van Gogh, uit boeken of op Digibord via **www.vangoghmuseum.nl**
- Voorleestekst *Schrijven is tekenen met woorden* (pagina 8)
- Afbeelding schilderij *De slaapkamer* op Digibord (zie bijlage)
- Voor elke leerling het werkblad *Vincent's slaapkamer* (zie bijlage)
- Voor elke leerling schrijf- en tekenmateriaal
- Tekenpapier (bij voorkeur ongeveer A3-formaat)
- Oliepastelkrijt, of eventueel kleurpotloden of verf en schildermaterialen

Bijlagen

- Voorleestekst *Schrijven is tekenen met woorden*
- Achtergrondinformatie voor de leerkracht

Bijlagen op www.museumpleinbus.nl

- Introductiefilmpje Van Gogh Museum op www.museumpleinbus.nl
- Afbeelding schilderij *De slaapkamer*
- Werkblad *Vincent's slaapkamer*
- Werkblad *Arme Kunstenaar?*

Brief aan Vincent

5 minuten - Inleiding op het museumbezoek met de Turing Museumpleinbus

Begin de inleiding van de les met een kort vraaggesprek over 'musea'.

Wat is een museum precies? Wie is er wel eens in een museum geweest? Waarom bestaan er eigenlijk musea? Wat voor verschillende soorten zijn er, en wat kun je daar zien? Weet iemand waar het Museumplein ligt? Wie is daar wel eens geweest? Welke drie musea staan er?

Vertel de leerlingen daarna dat ze met de Turing Museumpleinbus naar één van die drie musea aan het Museumplein gaan: het Van Gogh Museum. Hebben de leerlingen al eens eerder van Vincent van Gogh gehoord? Wat weten ze al over hem?

5 minuten - Introductiefilmpje

Op www.museumpleinbus.nl vindt u de filmpjes die korte uitleg geven over de Turing Museumpleinbus en over de drie grote musea aan het Museumplein. Voor deze les kiest u het filmpje over het Van Gogh Museum.

5 minuten - Bespreken introductiefilmpje

Naar aanleiding van het filmpje kunt u verschillende vragen stellen. Wat voor soort museum is het Van Gogh Museum eigenlijk? (Het is een *kunstmuseum*, dat speciaal is gebouwd voor het werk van Vincent van Gogh.) Hebben de leerlingen in het filmpje dingen gehoord over Van Gogh die ze al wisten? Wat wisten ze nog niet? Hebben ze schilderijen gezien die ze al kenden, of kenden ze nog geen enkel werk? Wat vonden ze van wat ze hebben gezien?

Eventueel kunt u aan de hand van boeken of internet nog een aantal extra afbeeldingen van werk van Vincent van Gogh laten zien.

5 minuten - Voorleestekst

Vertel de leerlingen dat u een tekst gaat voorlezen over Vincent van Gogh en dat ze daarbij goed moeten luisteren, omdat u er na afloop een aantal vragen over gaat stellen. Eventueel laat u ze, als ze hiermee bekend zijn, tussentijds beknopte aantekeningen maken.

Na het voorlezen van de tekst stelt u een aantal van de onderstaande vragen:

- Vincent van Gogh was een kunstenaar. Hoeveel schilderijen maakte hij ongeveer? (Ongeveer 850)
- En hoeveel tekeningen? (Ongeveer 1300)
- Vonden de mensen in zijn eigen tijd die schilderijen mooi? (Nee)
- Hoe is dat nu? (Nu is Vincent wereldberoemd.)
- Wat bedoelde Vincent met 'tekenen met woorden'? (Schrijven)
- Bestonden er in Vincents tijd al computers en telefoons? (Nee)
- Hoe communiceerde hij dan met zijn familie en vrienden? (Hij schreef heel veel brieven.)
- Waarom maakte Vincent vaak ook tekeningen in zijn brieven? (Bijvoorbeeld om te laten zien hoe zijn nieuwste schilderij er uit zag.)
- Hoe heette Vincents jongere broer? (Theo)
- De twee broers hadden een goede band. Wat schreef Vincent daar een keer over aan Theo? (*'Ik heb eigenlijk geen vrienden behalve jij'*.)
- Vincent en Theo hebben niet alleen in Nederland gewoond. In welk land nog meer?

(Frankrijk)

- In het filmpje hebben we hier ook al iets over gezien: waarom zijn Vincents brieven zo belangrijk voor ons? (Omdat ze ons heel veel informatie geven over zijn leven en zijn werk.)
- Volgens Vincent leek schrijven ook wel een beetje op praten, zoiets schreef hij tenminste in een brief aan Theo. Dat was vlak voordat hij naar een bepaalde plaats vertrok. Welke plaats was dat? (Scheveningen)
- Wij sturen tegenwoordig bijna geen brieven meer, maar we doen wel vaak iets dat daar een beetje op lijkt. Wat is dat? (En e-mail schrijven, of een lange sms.)
- Wat zijn de verschillen? (Wij hoeven geen tekeningen te maken in een email, want wij kunnen gewoon een fotootje meesturen. En Vincent moest langer wachten op antwoord dan wij nu gewend zijn.)
- Hoe lang duurde het ongeveer voor Vincent antwoord had op een brief? (Soms had hij de volgende dag al antwoord.)

Differentiatie

U kunt de leerlingen de tekst ook zelf laten lezen. Zorg dat u dan voor voldoende kopieën van de voorleestekst.

Heeft u liever een eenvoudiger tekst om voor te lezen of om zelf te laten lezen, dan kunt u de versie gebruiken uit de docentenhandleiding voor groep 6. Houdt u er rekening mee, dat u dan niet alle bovenstaande vragen kunt gebruiken.

10 minuten - Opdracht *Vincent's slaapkamer*

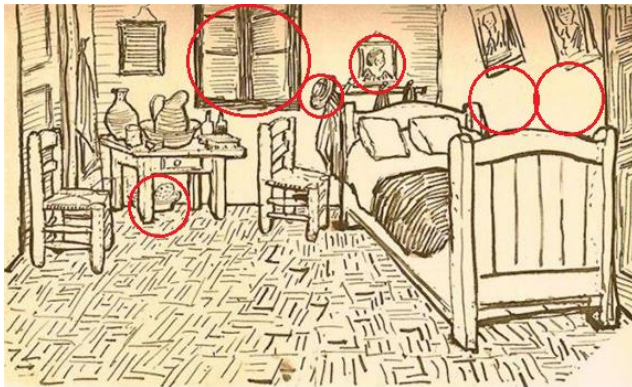
25 minuten - Opdracht *Mijn eigen slaapkamer*

Vertel de leerlingen dat ze gaan kijken naar een tekening die Vincent maakte met één van zijn brieven aan Theo. De brief is geschreven in 1888. Laat vervolgens de werkbladen en het tekenpapier uitdelen.

U kunt er voor kiezen de tekst op het werkblad gezamenlijk te lezen en de leerlingen daarna de vragen te laten maken, of u laat de leerlingen de werkbladen geheel zelfstandig maken. Laat in ieder geval het schilderij *De slaapkamer* zien op het Digibord, want deze is nodig voor één van de opdrachten. Indien u niet over een Digibord kunt beschikken, kunt u de leerlingen ook een uitdraai op papier geven. Bij voorkeur in kleur, al is dit voor deze opdracht niet strikt noodzakelijk.

De opdrachten staan op het werkblad en wijzen zich verder vanzelf. U geeft aan van welke materialen de leerlingen voor de creatieve opdracht gebruik kunnen maken. De opdracht is gebaseerd op het gebruik van krijt. Houdt er rekening mee dat u voor een schilder opdracht zeer waarschijnlijk meer tijd nodig heeft. U laat de materialen uitdelen of zelf pakken, afhankelijk van wat in uw groep gebruikelijk is.

Spreek tenslotte een duidelijke eindtijd af met de leerlingen.

5 minuten - Afronding

Bespreek de les kort na en laat in elk geval een aantal van de gemaakte werken zien. Het lijkt misschien wel makkelijk om een tekening of schilderij van een slaapkamer te maken, maar is het dat ook? Uiteraard wordt al het gemaakte werk na afloop opgehangen. Vertel de leerlingen tenslotte dat ze het echte schilderij *De slaapkamer* in het Van Gogh Museum gaan bekijken.

Voorleestekst

Schrijven is tekenen met woorden

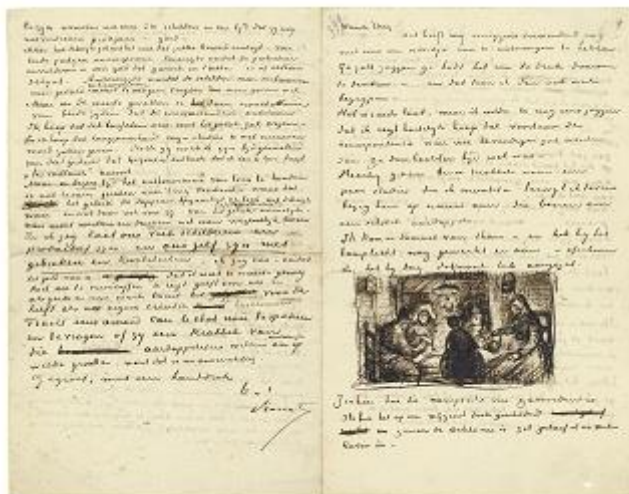
De kunstenaar Vincent van Gogh is tegenwoordig wereldberoemd, maar in zijn eigen tijd was dat heel anders. Er waren maar weinig mensen die zijn werk mooi vonden. Toch hield Vincent vol. In totaal maakte hij ongeveer 850 schilderijen en 1300 tekeningen. Maar dat is niet het enige waar hij goed in was.

‘Weet je wel dat *tekenen met woorden* óók een kunst is?’, schreef Vincent meer dan 125 jaar geleden. En met dat ‘tekenen met woorden’ bedoelde hij niet *tekenen*, maar *schrijven*. Dat deed hij ook heel vaak en daar had hij een goede reden voor. Vincent leefde namelijk in een tijd waarin internet en mobieltjes nog niet bestonden. Aan familie en vrienden die niet in de buurt woonden stuurde hij honderden brieven. Daarin beschreef hij hoe het met hem ging en waar hij allemaal mee bezig was. Vincent ‘tekende’ in zijn brieven trouwens niet alleen met woorden, hij maakte er ook vaak échte tekeningen in. Bijvoorbeeld om te laten zien hoe zijn nieuwste schilderij er uit zag.

Hoe we dat allemaal weten? Heel eenvoudig: van al Vincents brieven zijn er méér dan 800 bewaard. De meeste daarvan stuurde hij aan zijn jongere broer Theo. Daar had hij een heel goede band mee. *‘Ik heb eigenlijk geen vrienden behalve jij’*, schreef Vincent hem zelfs een keer.

Het grootste deel van hun leven woonden de twee broers ver bij elkaar vandaan, zowel in Nederland als in Frankrijk. Omdat ze elkaar maar weinig zagen, konden ze niet zo vaak met elkaar praten. In plaats daarvan schreven ze elkaar brieven. Dat was natuurlijk niet hetzelfde als een echt gesprek. Toch lijkt het soms alsof dat voor Vincent wél zo was. Aan het begin van één van zijn brieven schreef hij bijvoorbeeld: *‘Waarde Theo, Voor ik naar Scheveningen ga wou ik nog even een woordje met je praten.’*

Het schrijven van brieven vinden we tegenwoordig nogal ouderwets. Toch lijkt het wel een beetje op iets dat *wij* heel vaak doen. Je kunt het namelijk vergelijken met het sturen van een lange email, of een hele lange sms. Er zijn natuurlijk ook verschillen. Wij hoeven in mails of sms’jes geen tekeningen te maken, want wij sturen natuurlijk gewoon een fotootje mee. En Vincent schreef alles met de hand. Bovendien moest hij langer wachten op antwoord dan wij nu via internet of mobieltje gewend zijn. Maar héél erg lang duurde dat nou ook weer niet, want vaak had hij de volgende dag al antwoord. In Vincents tijd werd de post namelijk net zo snel bezorgd als nu. En soms zelfs sneller. Zo ‘ouderwets’ waren ze vroeger dus ook weer niet!

Brief van Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, 9 april 1885, Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Afsluitende les groep 7-8

Brief aan Vincent

Doel van de les

In deze les bespreekt u met de leerlingen het bezoek aan het Van Gogh Museum. Aan de hand van één of meer opdrachten gaan de leerlingen vervolgens zelf aan de slag met de in het museum opgedane kennis en ervaringen. Als de in de workshop gemaakte tekening en enveloppe nog niet helemaal klaar zijn, kunt u de afsluitende les ook gebruiken om de leerlingen deze af te laten maken.

U vindt verschillende suggesties voor verwerkingsopdrachten verderop in deze handleiding. Heeft u voldoende tijd tot uw beschikking, dan kunt u een aantal suggesties met elkaar combineren of verspreiden over meerdere momenten in de week. Bij de opdrachten staan ook uitbreidingsmogelijkheden aangegeven.

Tijdsduur

60 minuten

Lesindeling

10 minuten Terugblik op het museumbezoek
45 minuten Opdracht
5 minuten Afronding

Materiaal

- De door de leerlingen tijdens de workshop gemaakte tekeningen en enveloppen
- Eventueel: afbeeldingen van het werk van Vincent van Gogh, uit boeken of op Digibord via www.vangoghmuseum.nl
- Voor elke leerling schrijf- en tekenmateriaal

Zie voor meer materialen de lijstjes bij de specifieke lessuggesties.

Brief aan Vincent

10 minuten - Terugblik op het museumbezoek

Bespreek het bezoek aan het Van Gogh Museum aan de hand van de eigen indrukken en ervaringen van de leerlingen. Wat vonden ze van het bezoek? Verliep het zoals ze van tevoren hadden verwacht? Wat vonden ze het mooiste schilderij dat ze hebben gezien? Welk deel van het levensverhaal van Vincent van Gogh heeft het meest indruk op ze gemaakt? Wat vonden ze van de workshop in het atelier?

Met behulp van afbeeldingen op het Digibord (via www.vangoghmuseum.nl) of uit boeken kunt u eventueel een aantal specifieke schilderijen bespreken.

45 minuten - Lessuggestie: schilderen

In de workshop hebben de leerlingen een tekening gemaakt met Oost-Indische inkt en ecoline. Die gebruiken ze in de afsluitende les als uitgangspunt voor een grotere, met verf geschilderde versie. Lukt het ze de tekening zo na te maken dat iemand op basis van de tekening kan zien welk schilderij erbij hoort?

→ Benodigde materialen:

Schilderpapier of doek, verf, kwasten in verschillende diktes, waterpotten, krantenpapier en schorten

→ Extra: materiaal (+ 15-30 min.)

Na droging kan schilderwerk op papier verder worden uitgewerkt met oliepastelkrijt of kleurpotloden, bijvoorbeeld door op een kleurvlak streepjes in een lichtere tint aan te brengen.

45 minuten - Lessuggestie: schrijven met kroontjespen

Vincent van Gogh maakte soms tekeningen in zijn brieven, of hij stuurde een tekening mee. Dat deed hij om anderen te kunnen laten zien hoe zijn nieuwste schilderijen er uit zagen.

In de workshop hebben de leerlingen een tekening en een enveloppe gemaakt in de trant van Vincent, maar nog geen brief geschreven. Dat gaan ze nu doen, op dezelfde manier als Vincent dat deed: met een kroontjespen en inkt. Spreek van tevoren een minimum aantal zinnen af.

Eerst bepalen de leerlingen aan wie ze de brief gaan schrijven. Dat kan aan degene zijn aan wie ze de museumenveloppe hebben geadresseerd, maar bijvoorbeeld ook aan Vincent zelf, of aan Theo. U kunt de leerlingen vrij laten in de inhoud van de brief, maar hen bijvoorbeeld ook vragen het museumbezoek te beschrijven. Daarna schrijven ze de tekst van de brief op een kladblaadje. Wanneer ze tevreden zijn kunnen ze de tekst aan u of aan een medeleerling laten lezen. Vervolgens schrijven ze de brief op schrijfpapier met kroontjespen en Oost-Indische inkt. Na afloop kan de brief in de museumenveloppe worden bewaard, of in een nieuw te beschrijven enveloppe.

Benodigde materialen

Kladpapier, blanco schrijfpapier of geruit papier (0,5 x 0,5 cm) schrijfpapier op A5-formaat, Oost-Indische inkt, kroontjespen. Eventueel: krantenpapier en schorten, enveloppen

→ Extra: 'oud' schrijfpapier (+ 2x ca. 15 min., excl. droogtijd)

Vincent van Gogh schreef zijn brieven op papier dat inmiddels behoorlijk 'vergeeld' is:

door verkleuring heeft het een heel andere tint gekregen. Die tint kan makkelijk worden nagebootst door het papier in een badje van sterke, donkere thee te leggen. U kunt dat zelf doen, maar het kan natuurlijk ook worden gedaan door leerlingen die wat eerder klaar zijn met hun reguliere schoolwerk.

Een tafellaatje is goed geschikt om als 'theebad' te dienen. De bladen hoeven slechts kort te worden ondergedompeld. Laat ze vervolgens drogen op oude theedoeken of kranten. Na droging kunnen ze met een lauwwarm strijkijzer weer glad worden gestreken. Vervolgens kan het papier worden beschreven.

→ Extra: Werkblad *Arme kunstenaar?* (ca. 30 minuten)

De leerlingen hebben in het Van Gogh museum al gehoord dat Vincent van Gogh financieel afhankelijk was van zijn jongere broer Theo. Theo vond dat Vincent zich op zijn kunst moest kunnen concentreren, zonder daarnaast te hoeven werken. Hij stuurde Vincent daarom maandelijks een som geld, die groter was dan wat een gemiddelde arbeider uit de middenklasse verdiende.

Op het werkblad *Arme kunstenaar?* gaan de leerlingen met dit gegeven aan de slag. Het werkblad bestaat uit een korte leestekst, open vragen, een rekenopgave en een creatieve opdracht.

Differentiatie

Heeft u voor uw groep of voor een aantal leerlingen liever een iets eenvoudiger tekst en rekenopgave, dan kunt u de versie gebruiken uit de docentenhandleiding voor groep 6.

Bijlagen

→ Werkblad *Arme kunstenaar?*

Antwoordmodel rekenopgave

Eten	Verf	Model	Huur	Doek	
45	+ 0	+ 10	+ 15	+ 30	= FF 100
+					
Eten	Eten	Doek	Verf	Eten	
45	+ 45	+ 30	+ 0	+ 45	= FF 165
+					
Huur	Huur	Huur	Verf	Huur	
15	+ 15	+ 15	+ 0	+ 15	= FF 60
+					
Doek	Verf	Doek	Huur	Model	
30	+ 0	+ 30	+ 15	+ 10	= FF 85
+					
Doek	Model	Verf	Doek	Huur	
30	+ 10	+ 0	+ 30	+ 15	= FF 85
=					
FF 165	FF 70	FF 85	FF 60	FF 115	

Achtergrondinformatie voor de leerkracht: Vincent van Gogh (1853-1890)

Vincent van Gogh werd op 30 maart 1853 geboren in Zundert, in de provincie Noord-Brabant. Nadat hij de dorpsschool had doorlopen stuurden zijn ouders hem naar kostscholen in Zevenbergen en Tilburg. Daar leerde de jonge Van Gogh onder andere Frans, Engels en Duits. In maart 1868, midden in het studiejaar, ging hij abrupt van school en keerde terug naar Zundert. Hij maakte zijn officiële schoolopleiding niet meer af.

Vincent van Gogh op 19-jarige leeftijd
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

In 1869, toen hij 16 jaar oud was, werd Van Gogh jongste bediende bij Goupil & Cie in Den Haag. Goupil en Cie was een internationale kunsthandel, met als hoofdzetel Parijs. Van Goghs talenkennis kwam goed van pas: hij werkte niet alleen in Den Haag, maar werd ook uitgezonden naar de filialen in Londen en Parijs. In 1872 ging ook zijn jongere broer Theo bij Goupil werken, in het filiaal in Brussel. Ze hadden elkaar al eerder geschreven, maar vanaf dat moment werd de briefwisseling tussen de beide broers intensiever:

'Waarde Theo,

Dat was een goed nieuws, dat ik daar uit Pa's brief las. Van harte wens ik er je geluk mede. Ik twijfel niet of je zult er wel plezier in krijgen, het is zo'n mooie zaak. Het zal een hele verandering voor je zijn.

Het doet mij zoveel genoegen dat wij nu beiden in hetzelfde vak & in dezelfde zaak zijn; wij moeten maar druk met elkaar corresponderen. (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, 13 december 1872

Hoewel zijn carrière een veelbelovende start had gemaakt, ging de kunsthandel Van Gogh na een aantal jaren tegenstaan. Hij verdiepte zich meer en meer in religie en vond het 'godeloos' om schilderijen te verkopen die hij zelf niet goed vond. In 1876 kreeg hij ontslag.

In de bewaard gebleven brieven is het verdere verloop van Van Goghs leven goed te

volgen. Na in Engeland te hebben gewerkt als hulponderwijzer en assistent van een dominee keerde hij in 1877 weer terug in Nederland. In Amsterdam bereidde hij zich voor op het staatsexamen, zodat hij aan de universiteit theologie zou kunnen studeren. Hij brak de vooropleiding echter af en deed geen examen. Zijn religieuze gedrevenheid leidde hem eind 1878 naar de Borinage, een arme mijnstreek in het zuiden van België. Daar werkte hij als lekenpredikant tussen de mijnwerkers. Omdat hij op dezelfde manier wilde leven als de mijnwerkers, sloiep Van Gogh op de vloer en gaf hij al zijn bezittingen weg. Die vorm van betrokkenheid bij de bevolking ging zijn werkgevers veel te ver: Van Gogh werd ontslagen.

Theo van Gogh (1857 - 1891)
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

De ommekeer in het leven van Van Gogh werd in gang gezet door zijn jongere broer Theo. De brieven die Van Gogh hem stuurde, waren vaak voorzien van illustraties. Theo raadde zijn oudere broer aan om kunstenaar te worden. In 1880 verhuisde Van Gogh naar Brussel, waar hij zich wilde inschrijven voor de kunstacademie. Uiteindelijk besloot hij tot zelfstandige studie. Omdat hij geen eigen middelen van bestaan had, kreeg hij geld van Theo. Die werkte inmiddels bij de Parijse vestiging van Goupil & Cie. Hij zou zijn oudere broer tot aan diens dood financieel blijven ondersteunen.

'(...) Van Pa hoorde ik dat zonder dat ik hiervan wist zij mij reeds geld gezonden hebt en zodoende mij krachtadig helpt om vooruit te scharrelen. Ontvang mijn hartelijken dank daarvoor. (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, 2 april 1881

In 1881 ging Van Gogh wonen bij zijn ouders in Etten, Noord-Brabant. Aan het eind van dat jaar vertrok hij voor een aantal weken naar Den Haag. Daar kreeg hij les van Anton Mauve, een bekend schilder van de Haagse School. Terug in Etten kreeg Van Gogh een conflict met zijn vader. Hij verliet het ouderlijk huis, huurde een atelier en volgde in 1882 opnieuw lessen bij Mauve in Den Haag. Tijdens de zomer van datzelfde jaar maakte hij zijn eerste zelfstandige studies in water- en olieverf.

In september 1883 ging Van Gogh naar de provincie Drenthe, om er het landschap en de boeren te tekenen en te schilderen. Hij bleef er slechts een korte periode: na nog geen drie maanden trok hij opnieuw in bij zijn ouders in Noord-Brabant. Die woonden inmiddels in Nuenen. Daar besloot Van Gogh, in navolging van de Franse schilder Millet, een echte boerenschilder te worden.

Vincent van Gogh, *De aardappeleters*, 1885
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

In 1885 schilderde hij *De aardappeleters*, zijn eerste groots opgezette schilderij. Ter voorbereiding bracht Van Gogh veel tijd door in de vaak donkere woningen van de Nuenense boeren. Hij tekende en schilderde er verschillende studies en 'boerenkoppen'.

Toen *De aardappeleters* was voltooid stuurde Van Gogh het schilderij naar Theo in Parijs. Die wees zijn broer erop dat het hem toegezonden werk erg donker van kleur was; heel anders dan het lichte palet van het *impressionisme*, dé schilderstijl van dat moment in Parijs.

In Nuenen werd Van Gogh door plaatselijke geestelijken tegengewerkt bij het vinden van modellen. Mede daardoor vertrok hij in november 1885 uit Nederland en vestigde zich in Antwerpen. Hij zou niet meer terugkeren in zijn geboorteland. Antwerpen gaf Van Gogh frisse inspiratie. Hij had er gelegenheid om naar naaktmodel te werken, kon gemakkelijk aan materialen komen en bekeek er de omvangrijke kunstcollecties in musea en galleries. In Antwerpen, een havenstad, werden bovendien veel exotische producten aangevoerd. Daaronder waren ook Japanse houtsneden, die Van Gogh verwoed begon te verzamelen.

In januari 1886 gaf Van Gogh zich in Antwerpen op voor de École des Beaux-Arts. De traditionele onderwijsmethoden van de docenten irriteerden hem echter al snel. Hij hield de opleiding voor gezien en vertrok naar Parijs, veel eerder dan hij met zijn broer had afgesproken:

'Waarde Theo, Neem me niet kwalijk dat ik rechtstreeks gekomen ben. Ik heb er zo lang over nagedacht en ik geloof dat we op deze manier tijd winnen. Ben in het Louvre vanaf 12 uur of eerder, als je wilt. Antwoord s.v.p. om te laten weten hoe laat je in de Salle Carrée kunt zijn. (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, op of rond 28 februari 1886

In Parijs woonde Van Gogh bij zijn broer Theo op Montmartre. De verhuizing naar de Franse hoofdstad had veel invloed op de ontwikkeling van zijn schilderstijl. Door Theo, die een filiaal van een kunsthandel leidde, raakte Van Gogh bekend met werken van Claude Monet en diverse andere impressionisten. Tot dan toe had Van Gogh vooral Nederlandse schilderkunst en Franse realisten gezien. In Parijs kon hij met eigen ogen vaststellen hoe de impressionisten omgingen met licht en kleur.

Vier maanden lang studeerde Van Gogh in het atelier van de schilder Fernand Cormon. Hij maakte er kennis met kunstenaars als Paul Gauguin, Henri de Toulouse-Lautrec, Emile Bernard, Camille Pissarro en John Russell. Bij de ontwikkeling van zijn eigen stijl bestudeerde hij de manier van werken van de impressionisten. Zijn kleurgebruik werd lichter en zijn penseelvoering losser. Ook volgde hij de impressionisten bij de keuze van zijn onderwerpen, zoals de cafés en boulevards van Parijs en het platteland langs de Seine.

Vincent van Gogh, *Zelfportret als schilder*, 1888
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Op 19 februari 1888 reisde Van Gogh naar de Provence. In Arles huurde hij het 'Gele Huis', waar hij een kunstenaarsgemeenschap wilde beginnen. In oktober 1888 kwam Paul Gauguin bij hem wonen. De twee kunstenaars schilderden samen, verkenden gezamenlijk het nachtelijke uitgaansleven en voerden hevige discussies over kunst:

'(...) Gauguin en ik praten veel over Delacroix, Rembrandt, &c. De discussies zijn uiterst geladen, soms hebben we na afloop een hoofd dat zo leeg is als een elektrische batterij na de ontlading. (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, 17 of 18 december 1888

Na enige tijd ontstonden er hevige spanningen. Van Gogh werd ziek: hij kreeg last van aanvallen waarbij hij in de war raakte en soms zelfs het bewustzijn verloor. De ziekte bereikte een hoogtepunt in december, toen Van Gogh tijdens een aanval met een mes een stukje van zijn eigen linkeroor afsneed. Gauguin vertrok spoorlags terug naar Parijs en Van Gogh werd opgenomen in het ziekenhuis van Arles.

'(...) Ik zal nog enkele dagen hier in het hospitaal blijven - ik durf er wel van uit te gaan dat ik daarna heel rustig naar huis zal terugkeren. Nu vraag ik je één ding, nl. je niet ongerust te maken, want dat kan ik er niet bij hebben.

Laten we het nu over onze vriend Gauguin hebben. Heb ik hem afgeschrikt? Enfin, waarom laat hij niets van zich horen? (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, 2 januari 1889

Na zijn ontslag uit het ziekenhuis lukte het Van Gogh niet om zelfstandig zijn leven weer goed op te pakken. Daarnaast bleven de aanvallen zich herhalen. Daarom liet hij zich vrijwillig opnemen in de psychiatrische inrichting van Saint-Rémy, waar hij een jaar zou doorbrengen. Tijdens zijn verblijf in de inrichting maakte hij circa 150

schilderijen.

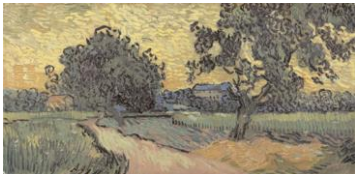

Vincent van Gogh, *Het gele huis*, 1888
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

'(...) met mijn gezondheid gaat het goed en wat het hoofd betreft, dat zal - laten we hopen - een kwestie zijn van tijd en geduld. (...)'

Vincent van Gogh aan Theo van Gogh, tussen 31 mei en 6 juni 1889

In mei 1890 verliet Van Gogh de inrichting en vertrok hij noordwaarts naar Auvers-sur Oise, waar al meer kunstenaars verbleven. Er volgde een productieve periode, waarin hij bijna een schilderij per dag maakte. Auvers bood Van Gogh voldoende rust, maar lag dicht genoeg bij Parijs om zijn broer Theo te kunnen bezoeken. Die dacht er, uit onvrede met zijn werkgever, inmiddels over om ontslag te nemen bij de kunsthandel. De onrust van zijn broer en de daaraan gekoppelde financiële onzekerheid raakten Van Gogh diep. Hij maakte zich bovendien zorgen dat zijn aanvallen weer terug zouden komen. In de avond van 27 juli 1890 liep hij een korenveld in en schoot zichzelf een kogel in de borst. Twee dagen later overleed hij, in het bijzijn van zijn broer Theo, aan zijn verwondingen.

Vincent van Gogh, *Landschap bij avondschemering*, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

In de tien jaar die Vincent van Gogh als kunstenaar actief was (1880-1890) maakte hij een groot aantal kunstwerken: ruim 850 schilderijen en bijna 1300 werken op papier. Het grootste deel van wat daarvan bewaard is gebleven bevindt zich in het Van Gogh Museum. De rest is verspreid over diverse musea en particuliere collecties, van Nederland tot Japan en de Verenigde Staten.